

Hrvatsko filološko društvo - Rijeka

UDK 80 (05)

ISSN 1330-917X

RIJEČ
časopis za filologiju

Uredništvo:

dr. sc. Estela Banov-Depope (Rijeka)
dr. sc. Dragutin Horvat (Zagreb)
dr. sc. Goran Kalogjera (Rijeka)
dr. sc. Šimun Musa (Mostar)
dr. sc. Milan Nosić (Rijeka)
dr. sc. Francka Premk (Ljubljana)
dr. sc. Agnieszka Spagińska-Pruszek (Gdańsk)

Glavni i odgovorni urednik:
dr. sc. Milan Nosić

RIJEČ izlazi dva puta godišnje

UDK 80 (05)

ISSN 1330-917X

Rijeka	2004.	god. 10.	sv. 1.	200 str.
--------	-------	----------	--------	----------

RIJEČ

časopis za filologiju

HFD

RIJEKA 2004.

RIJEČ

ᠠᠮᠢᠨᠠᠨᠢ

VERBUM

ΛΟΓΟΣ

הַדְּבָר

JEZIČNE TEME

- [4] Filipović, Rudolf 1990. *Anglicizmi u hrvatskom ili srpskom jeziku: porijeklo, razvoj, značenje*. Zagreb: JAZU - Školska knjiga, Zagreb.
- [5] Fox, R. 1994: *Tuđice u njemačkom jeziku međunarodnog pomorskog prometa robom i otpremništva*, Rijeka, Pomorski zbornik 32/1, str. 429. - 445.
- [6] Mihaljević, M. 1994: *Anglizam ili anglicizam?* Zagreb: Jezik 41/4, str. 114. - 116.
- [7] Muhvić-Dimanovski, V. 1996: *Prevedenice - jedan oblik neologizama*, Rad HAZU 446, HAZU, Zagreb, 93. - 207.
- [8] Turk, M. 1997: *Jezični kalk: tipologija i nazivlje*, Fluminensia, br. 1-2, Pedagoški fakultet Sveučilišta u Rijeci, Rijeka, 85. - 104.
- [9] Turk, M. 2003: *Tipovi kalkova u hrvatskome i drugim slavenskim jezicima*, Journal of Linguistics and Literary Sciences, 2003, Studia slavica savariensia 1-2, str. 492. - 498.

IZVORI:

- [1] *Acta Medica Croatica*, Zagreb
- [2] *Acta Pharmaceutica*, Zagreb
- [3] *Bioetički svesci*, Rijeka
- [4] *Croatian medical Journal*, Zagreb
- [5] *Doktor u kući*, Zagreb
- [6] *Gyneacologia et Perinatologia*, Zagreb
- [7] *Liječnički vjesnik*, Zagreb
- [8] *Medicus*, Zagreb
- [9] *Pharmaca*, Zagreb
- [10] *Vita*, Zagreb

SUMMARY

The paper discusses the classification and the integration of loan words into Croatian medical terminology. The analysis was done on a sample of loan words found in scientific and popular texts from the field of biomedical sciences. As the development of medical sciences is very fast, there are more and more loan words in medical terminology. So, there is a growing need to find adequate equivalents in Croatian language. The aim of the analysis was to define different categories and analyze the examples.

ANITA HRNJAK (Zagreb)

KONCEPT STRAHA U HRVATSKOJ FRAZEOLOGIJI

S obzirom na činjenicu da su emocije fenomen koji nije izravno dostupan čovjekovoj percepciji ne čudi činjenica da je u jeziku konceptualno polje emocija pokriveno u velikoj mjeri upravo frazeološkim jezičnim sredstvima u okvirima kojih se ostvaruje kroz određene metonimijske i metaforičke modele. Analiza koncepta straha u hrvatskoj frazeologiji pokazala je koji su metaforički modeli u njoj produktivni i na koji način nam pomažu da utvrdimo određene pravilnosti u upotrebi frazema istog semantičkog polja i proniknemo u bitne nijanse značenja koje ih razlikuju.

1. Brojna frazeološka istraživanja nedvojbeno su dokazala postojanje univerzalne antropocentrične tendencije u frazeologiji koja se očituje u činjenici da najveći dio frazeološkog fonda svakog jezika čine frazemi koji pokrivaju konceptualnu sferu koja se odnosi na čovjeka. Za razliku od leksika koji pokriva prostor cjelokupnog ljudskog znanja o svijetu, frazeologija najvećim svojim dijelom pokriva sfere čovjekova psihičkog i fizičkog bića. Tako za opis svake od čovjekovih emocija, osobito tzv. osnovnih emocija kao što su strah, radost, tuga, ljubav i dr., u pravilu u svakom jeziku postoji čitav niz frazema. Takva pokrivenost frazemima konceptualnog polja emocija ne čudi nas s obzirom na činjenicu da se radi o fenomenu koji nije izravno dostupan čovjekovoj percepciji, već se poima kroz prototipne vanjske manifestacije, a u jeziku se konceptualizira kroz određene metonimijske i metaforičke modele u velikoj mjeri svojstvene upravo frazeologiji. Na taj način frazeologija postaje važan dio jezika na temelju koje se u naivnoj slici svijeta formiraju predodžbe o bitnim karakteristikama svake pojedine emocije.

Osnovne pretpostavke metaforičkog pristupa tumačenju emocija prvi su u lingvistici postavili Lakoff i Johnson (Lakoff, Johnson 1980) opisujući kako se metaforičkim prijenosom značenja u jeziku emocije "prevode" u objektivni svijet vidljivih i čovjekovoj percepciji dostupnih fizičkih reakcija. Važna je i koncepcija semantike emocija koju su zajednički stvorili Lakoff i Kövecses (Lakoff, Kövecses 1987; Lakoff 1987; Kövecses 1990). Oni opisuju kognitivne modele različitih emocija i njihovu konceptualizaciju u jeziku. Npr. za emociju straha izdvajaju metonimijske načine konceptualizacije u jeziku kao što su simptomi gubitka sposobnosti kretanja (*she was frozen in her boots*), disanja (*she was breathless with fear*), govorenja

(*I was speechless with fear*), te metaforičke modele tipa STRAH JE TEKUĆINA U KONTEJNERU (*fear was rising in him*) i STRAH JE STIHIJA (*fear swept over him*).

Teorija globalne konceptualne metafore Lakoffa i Johnsona nalazi svoju široku primjenu u frazeologiji, a jedan od onih koji je pokušao koncept jedne emocije u frazeologiji objasniti putem konceptualne metafore je Dobrovol'skij. Proučavajući upravo koncept straha došao je do spoznaje da je s obzirom na uvjetovanost biološkom motiviranošću i fiziološkim svojstvima ove emocije njena konceptualizacija u frazeologiji u velikoj mjeri univerzalna, a u ruskom jeziku izdvaja tri osnovna metaforička modela¹ unutar kojih se ta konceptualizacija ostvaruje: STRAH JE HLADNOĆA (*страх леденит кровь (сердце), холодок бежит по спине* i sl.), STRAH JE DEFEKACIJA (*полные штаны <от страха> у кого i sl.*) i STRAH JE FIZIČKA SLABOST (*коленики (колени) трясутся (подгибаются), душа ушла в пятки*). ([1], 84).

2. U ovom radu analizirat ću hrvatske frazeme kojima se izražava strah s ciljem da ustanovim koji su metaforički modeli produktivni u hrvatskoj frazeologiji ove sfere, te na koji način ostvarivanje istog koncepta kroz različite metaforičke modele, tj. kroz različite slike u pozadini frazema uvjetuje razlike unutar jednog sinonimnog niza frazema, s obzirom na činjenicu da frazemi istog semantičkog polja s različitim slikovnim osnovama drugačije funkcioniraju u govoru.

Već i površan uvid u hrvatsku frazeologiju koja pokriva konceptualnu sferu straha otkriva da su sva tri metaforička modela Dobrovol'skog produktivna i u hrvatskom jeziku i predstavljaju koristan okvir unutar kojeg možemo promatrati ovaj tip hrvatskih frazema.

2.1. Prvom metaforičkom modelu STRAH JE HLADNOĆA odgovaraju frazemi u kojima se reakcija čovjeka na strah poistovjećuje s reakcijom tijela na hladnoću. Takvi su frazemi:

hladno je komu *oko srca* - strahovati, bojati se, strepiti;

ohladilo se komu *srce* - jako se uplašiti;

osjetiti ježeve <po tijelu> - osjetiti jezu ili drhtavicu zbog straha;

koža se komu *ježi* (*naježi*) - 1) biti u velikom strahu, zgražati se od užasa; 2) osjećati gadenje;

diže se (*ježi se*) komu *kosa* <na glavi> - biti zaprepašten, osjećati strah, užas;

krv se komu *ledi* (*sledi, zaledi*) <u žilama> - osjetiti/osjećati veliki strah, prestrašiti se;

noge su se pod kim *ohladile* - ukočiti se, slediti se od straha.

U njima je reakcija na strah istovjetna određenom broju fizioloških reakcija na hladnoću kao što su općeniti osjećaj pothladenosti cijelog tijela, pa tako i srca, stanje napetosti kože zbog kojeg se dižu dlačice i kosa na tijelu, te osjećaj hladnoće krvi ili pojedinih ekstremiteta zbog oslabljene prokrvljenosti krvotoknog sustava tijela.

¹ Za slikovnu motivaciju frazema utemeljenu na čovjekovoj sposobnosti povezivanja različitih iskustvenih sfera, tj. poimanja jednog entiteta putem drugog, koju u kognitivnoj lingvistici i teoriji metafore najčešće susrećemo pod nazivom *konceptualna metafora*, Dobrovol'skij preferira upotrebu naziva *metaforički model*.

2.2. Drugom metaforičkom modelu STRAH JE DEFEKACIJA možemo pripisati frazeme:

napuniti gaće (*hlače*) <od straha> - jako se prestrašiti;

imati pune gaće - jako se bojati, trpjeti veliki strah.

Oba frazema motivirana su znanjem o načinu na koje čovjekov organizam reagira na strah. Naime, osjećaj straha povisuje razinu adrenalina u krvi, a isti ubrzava metabolizam i pojačava funkcioniranje svih tjelesnih sustava, pa se tako kod uplašenog čovjeka izuzetno često javlja i intenzivna potreba za defekacijom.

2.3. Metaforički model STRAH JE FIZIČKA SLABOST okuplja najveći broj frazema konceptualne sfere straha utemeljenih na vrlo različitim slikama. Svima njima zajedničko je opisivanje straha kao uzroka različitih poremećaja čovjekovih tjelesnih funkcija, pa bi ovaj metaforički model možda bilo bolje imenovati kao STRAH JE IZVANREDNO STANJE ORGANIZMA, a ne ograničavati ga na fizičku slabost kao konkretnu posljedicu takvog izvanrednog stanja organizma. Naime, u sklopu ovog metaforičkog modela možemo jasno izdvojiti tri podskupine frazema u kojima se strah opisuje kao *narušavanje određene funkcije organizma, intenzivna reakcija organizma i osjećaj fizičke nelagode ili slabosti*.

2.3.1. *Narušavanje određene funkcije organizma* kao posljedica straha očituje se kao nemogućnost kretanja, disanja ili govorenja.

Sliku čovjeka koji od silnog straha nije u stanju pomaknuti se zbog osjećaja slabosti u nogama ili klecanja nogu nalazimo u frazemima kao što su:

noge su se komu *odsjekle* (*podsjekle, presjekle, skratile*) - postati nepokretan, ukočen od velikog uzbuđenja ili straha, ne moći se držati na nogama od straha;

stajati/stati (*zastajati/zastati*) kao *gromom ošnut* (*pogoden, udaren*) - ostajati/ostati zapanjen od čuda, straha i sl.;

dršću (*tresu se, klecaju*) komu *koljena* - biti u velikom strahu.

Poremećenu funkciju disanja kao posljedicu intenzivnog osjećaja straha nalazimo u frazemima *ostati bez daha* sa značenjem 'zapanjiti se, prestrašiti se' i *zadržavati/zadržati dah* sa značenjem 'ne disati od straha, od iznenađenja', dok se na sliku čovjeka koji od straha nije u stanju govoriti odnose frazemi

grlo (*u grlu*) *se* komu *steže* - 1) osjećati veliku bol; 2) osjećati se neugodno radi predstojeće situacije, ne moći govoriti od straha ili uzbuđenja;

jezik se komu *potkratio* - ne moći govoriti od straha, od uzbuđenja i sl.

2.3.2. U nizu frazema strah se očituje kao *intenzivna reakcija organizma*.

U nekim frazemima nalazimo sliku koja sugerira da čovjeku zbog jakog straha srce kuca ubrzano i aritmično, a bilo se osjeća na svim većim arterijama u tijelu, pa čovjek ima subjektivni osjećaj da mu je srce u grlu ili da je izgubivši ritam palo iz prsa u donje dijelove tijela. Na taj je način strah oslikan u frazemima:

srce komu *skače* (*skači*) u *grlo* - uplašiti se, bojati se
padalo je (*palo je*) *srce* u *gaće* (*hlače, pete*) - jako se uplašiti, bojati se;
sišlo komu *srce* u *pete* - jako se uplašiti, bojati se.

Strah kao intenzivnu reakciju organizma nalazimo i u frazemu *hladan znoj probija* (*oblijeva*) koga sa značenjem 'obuzima koga jeza, strah'. Frazem je utemeljen na slici čovjeka koji se pretjerano znoji, a osjećaj izrazite neugode ne javlja se zbog samog znojenja, koje je normalna reakcija tijela na vrućinu, već upravo zbog činjenice da se radi o nezdravom, hladnom znoju.

U pozadini frazema *pozelenjeti od straha* sa značenjem 'jako se uplašiti' također je intenzivna reakcija organizma zbog koje se mijenja čovjekova boja lica.

2.3.3. U pozadini niza frazema kojima se opisuje strah je osjećaj *fizičke nelagode* ili *slabosti*.

U frazemu *otrijesnulo* komu *oko srca* sa značenjem 'osjetiti strah, neugodu' taj osjećaj fizičke slabosti i nelagode dobiva na osobitoj važnosti jer se veže uz srce, vitalan organ koji ne samo da je ključan za samu čovjekovu egzistenciju, već je simbolički i centar čovjekovih osjećaja.

U nizu frazema osjećaj fizičke slabosti povezuje se s drhtavicom zbog izrazite fizičke nemoći. Na taj način do značenja dolazimo u frazema:

tresu se gaće (*hlače*) <od straha> komu - bojati se, biti plašljiv, biti kukavica;
dršću (*tresu se, klecaju*) komu *koljena* - biti u velikom strahu;
drhtati (*tresti se*) kao *šiba* (*prut*) <na vodi, na vjetru> - jako drhtati, trresti se /od straha, od uzbuđenja, od hladnoće/.

Osjećaj fizičke nelagode i slabosti kulminira u nizu frazema u kojima se osjećaj straha poistovjećuje s umiranjem jer upravo smrt izaziva čovjekov najveći egzistencijalni strah. Na takav način osjećaj straha opisuju frazemi

do smrti se preplašiti (*prestrašiti i sl.*) - jako se prestrašiti;
<*živo*> *umirati/umrijeti* (*premirati/premrijeti*) *od straha* - jako se bojati, jako se uplašiti.

3. Navedeni niz frazema koji se odnose na koncept straha u upotrebi vrlo zorno pokazuje kako različiti metaforički modeli, tj. različite slike u dubinskoj strukturi frazema utječu na bitne razlike u frazeološkom značenju.

Uz emociju straha većemo niz parametara kao što je intenzitet, vrijeme trajanja, mogućnost ili nemogućnost kontrole, uzrokovanost neposrednim ili posredovanim podražajem i sl. Svi oni u određenoj su mjeri prisutni i u frazemima kojima se strah opisuje, ali za znatnije razlike u frazeološkom značenju bitni su samo neki.

3.1. Intenzitet straha izraženog frazomom u pravilu je povišen, a ako se govori o neutralnoj emociji rijetko se koriste ekspresivna jezična sredstva kao što su frazemi. Ipak, ne izražava baš svaki frazem strah jednakog intenziteta.

Npr. ako kažemo da kome *klecaju koljena* podrazumijevamo da se ne boji u tolikoj mjeri kao netko tko je *umro od straha*. Pogledajmo primjere upotrebe ovih dvaju frazema koji jasno pokazuju da je njihova međusobna zamjenjivost u različitim kontekstima neprimjerena.

(1) A i moji prorijedeni znanci i kolege sa gimnazije došaptavaju mi, s užasom na licu, takve novosti, od kojih mi *klecaju koljena*. (HFR - Barković)²

(2) Irina se ne voli uopće šetati, a *umire od straha* ako je noću ostavim samu u stanu. (HFR - Kuzmanović)

3.2. Strah kao kratkotrajno ili dugotrajno stanje u frazemima je uvjetovan slikom u pozadini, a neposredno i kategorijom vida glagola sastavnice frazema. Opisujući dugotrajno stanje straha normalno je da kažemo da *smo umirali od straha*, da nam *se koža ježila* ili da *smo se tresli kao šiba na vjetru*, ali nikako nećemo reći da *smo zelenjeli od straha*, *punili gaće od straha* ili da *su nam se noge odsijecale*. Dakako, postoje i frazemi koji ovisno o kontekstu mogu izražavati dugotrajn strah kao u primjeru (5) ili iznenadnu paniku kao što je to u primjeru (6).

(5) Njihove sirene tulile su i zavijale tako očajno da se posadi Astrolaba *ledila krv*. (HFR - Horvat)

(6) (...) ali tog trenutka *krv* mi *se sledi u žilama* od prizora koji ugledah. Na obližnjem stablu ljuljalo se na vjetru obješeno žensko truplo. (HFR - Brešan)

3.3. Ono na što različite slike u dubinskoj strukturi frazema najviše utječu je karakterizacija opisanog straha kao dostojanstvene ili nedostojanstvene emocije.

Primjeri (7), (8) i (9) ilustriraju upotrebu frazema kojima se strah opisuje kao jasno motivirana emocija izazvana objektivnim razlozima koji ju čine sasvim normalnom, opravdanom i takvom da ne umanjuje dostojanstvo čovjeka koji se boji.

(7) *Koža mi se naježi* kad pomislim da sam za dlaku izbjegao sudar. (HFR - N³)

(8) (...) stane mi opisivati na koji je način kane pogubiti, od čega mi *se umalo dignu kosa na glavi*, jer ni Danteova mašta ne bi mogla zamisliti u Paklu nešto strašnije. (HFR - Brešan)

(9) Kada sam s tri stotine metara pogledao u provaliju, *noge su se* poda mnogom *ohladile*. (FRHSJ - red.)⁴

Frazemi u primjerima (10), (11) i (12) upotrijebljeni su u svrhu opisa straha kao ne više toliko dostojanstvene emocije. Sada je riječ o strahu koji nije izazvan objektivno opasnim i strašnim okolnostima, već je posljedica čovjekove bojažljive prirode.

(10) Kad bi mu rekla da kupimo samo jednu jedincatu marku ili dolar, *umro bi od straha*. (HFR - Barković)

(11) Profesor me je prozvao, a meni je *srce sišlo u pete*. (HFR)

(12) Kako nije? Vidite koliki je. Nemojte vi meni govoriti. Imam je dobro oko. *Drhtao sam kao šiba na vodi*. (FRHSJ - Tadijanović)

² Izvor iz kojeg je preuzet primjer upotrebe naznačen je u zagradi. Kratica HFR stoji za *Hrvatski frazeološki rječnik*, a dodano joj je i ime autora koji se u rječniku navodi kao izvor.

³ Kratica N odnosi se na novine kao izvor naveden u rječniku.

⁴ FRHSJ = *Frazeološki rječnik hrvatskog ili srpskog rječnika*, red. = primjer redakeije rječnika

Primjeri (13) i (14) donose pak frazeme vrlo podrugljivog tona koji opisuju strah kao emociju nedostojanstvenu za čovjeka, takav strah koji ponižava čovjeka. On nije izazvan objektivno opasnim razlozima i posljedica je kukavičluka, pa može u određenoj mjeri biti i autoironičan.

(14) (...) Gojko može pozvati Rajku u onu svoju kancelariju i priprijetiti joj tako da *napuni gaće*. (HFR - Tribuson)

(15) (...) te servilnog Matu Granića koji *ima pune gaće* jer ne zna hoće li uopće proći izborni prag. (Novi list, 2003)

3.4. Pogledamo li metaforičke modele koji stoje iza frazema u navedenim primjerima, vidimo da na krajnjim polovima karakterizacije straha kao dostojanstvene ili nedostojanstvene emocije stoje dva metaforička modela. Naime, frazemi koji stoje iza metaforičkog modela STRAH JE HLADNOĆA u pravilu se koriste kad govorimo o strahu koji je dostojanstvena emocija uvjetovana objektivnim razlozima, dok se metaforički model STRAH JE DEFEKACIJA veže isključivo uz drugu krajnost, strah koji je rezultat čovjekova kukavičluka, pa stoga ponižava i daleko je od onoga što je za čovjeka dostojanstveno. Treći metaforički model, STRAH JE IZVANREDNO STANJE ORGANIZMA, nalazi se između ovih dviju krajnosti, ali je i ambivalentan, pa ga ponekad nalazimo i u kontekstima u kojima se frazeološko značenje odnosi na strah kao u potpunosti dostojanstvenu ili kao isključivo nedostojanstvenu emociju.

Dakle, frazeme ovog metaforičkog modela pronalazimo uglavnom u kontekstima prijelaznog tipa između dvaju krajnjih polova dostojanstvenosti i nedostojanstvenosti straha kao emocije kao što je to u primjeru (1), iako se isti frazem može upotrijebiti i kada kontekst prikazuje čovjeka koji je zbog svoje plašljivosti predmet poruge kao što je to u primjeru (16), ali čak i u potpuno suprotnom kontekstu u primjeru (17).

(16) Konačno, režiju je potpisao Wim Wenders njemački filmaš na spomen čijeg imena svakom novinarčiću kritičaru već tri desetljeća *klecaju koljena*. (G⁵)

(17) Sa službenikom pravde koji je u karijeri suca šest puta izrekao i onu strašnu kaznu smrti kad okrivljenom *koljena klecaju*, kad prisutnima zastaje dah... (FRHSJ - N)

Isto tako, usporedivši primjere (18) i (19), uočavamo razlike u značenju istog frazema. U prvom primjeru strah se odnosi na spomenuti prijelazni tip značenja, dok je u drugom primjeru upotrijebljen da bi se njime opisao sasvim normalan, opravdan i objektivnim okolnostima objašnjiv strah koji ne ruši čovjekovo dostojanstvo.

(18) Kad je saznala da se na tom ispitu mora pojaviti za pet minuta, *oblio ju je hladan znoj*. (G)

(19) Zbog straha pred smrću Isusa *je oblio hladan znoj*, a kapljice znoja bile su teške i krupne i klizale su niz njegovo čelo poput krvi. (G)

4. Analiza koncepta straha u hrvatskoj frazeologiji pokazala je da su u hrvatskom jeziku produktivna sva tri metaforička modela koja se u pravilu pojavljuju u frazeološkim istraživanjima brojnih drugih jezika.⁶

⁵ Kratica se odnosi na mrežni pretraživač Google putem kojeg je pronađen navedeni primjer.

⁶ Dobrovolskij dokazuje produktivnost ovih triju metaforičkih modela u ruskom, njemačkom, engleskom i nizozemskom jeziku.

Opisani metaforički modeli u okvirima kojih se frazeološkim sredstvima izražava koncept straha omogućili su nam da utvrdimo određene pravilnosti u upotrebi frazema istog semantičkog polja i proniknemo u bitne nijanse značenja koje ih razlikuju. Na taj način do izražaja dolazi važnost slikovne osnove frazema kao važnog dijela plana sadržaja u svakom istraživanju kojem je cilj utvrditi važne razlike u upotrebi bliskih po značenju frazema.

Резюме

Так как эмоции недоступны прямому наблюдению, не удивляет очень то что в языке концептуальная сфера эмоций в большой степени покрыта именно фразеологическими языковыми средствами, в рамках которых она осуществляется при помощи определённых метонимических и метафорических моделей. Анализ концепта страха в хорватской фразеологии показал метафорические модели в ней продуктивны и каким способом они нам определить правильности в употреблении фразеологизмов одного и того же семантического поля и охватить различающие их оттенки значения.

LITERATURA

- [1] Добровольский, Д., *Образная составляющая в семантике идиом*, Вопросы языкознания, Москва, 1996., 71. - 94.
- [2] Kövecses, Z., *Emotion concepts*, Berlin - New York, 1990.
- [3] Козеренко, А., Д., *Метафорические модели удивления (на материале русских идиом)*, <http://www.dialog-21.ru>
- [4] Lakoff, G., Johnson, M., *Metaphors we live by*, Chicago - London, 1980.
- [5] Lakoff, G., Kövecses, Z., *The cognitive model of anger inherent in American English*, Cultural models in language and thought, Cambridge, 1987.
- [6] Lupačova, I. L., *Semantički obim somatizama u ruskom i srpskohrvatskom jeziku*, Književni jezik, god. 18., sv. 2., Sarajevo, 1989., 87. - 95.
- [7] Рудерман, М. Б., *Обозначение симптомов страха в русском и арабском языках*, <http://www.dialog-21.ru>